

SA LETA TE PAULA KOARI NA TIE PA QALEZIA

Sa Vinabakala

Totoso podalae ta tarae sa Inavoso Leana koa sa gugwana e Zisu Karisito, meke va hinokaria, na va egoa rina tie Zenitailo^d pa votiki butubutu saripu lopu na tie Ziu, si podalae ta nanasae, na ta balabala sa binalabala sapu guahe: Sari na tie pu lopu na tie Ziu, meke ta eva^{nae} na tie te Karisito, si kaqu ta magu^d si arini sina asa sa vina gilagilana sapu na tie te Tamasa si arini, meke kaqu lulia na va tabea tugo rini sa Tinarae te Mosese, pude boka ta eva^{nae} na tie te Karisito si arini, gua. Zama se Paula sapu lopu ta hivae si gua asa. Ba sa hinokarana si na rina^{nerane} mo koe Karisito, asa mo si tava to^{noto} nia gita doduru koe Tamasa.

Ba koa dia pa korapadi rina ekelesia pa Qalesia, sapu keke pinaqaha popoa tana qinavuna Roma sapu ta pozae Esia^d pukerane, si kaiqa tie Ziu pu poza puleni koimata. Mae guadi pa Zerusalem si arini, meke lopu va egoa rini gua sapu va tumatumae nia e Paula. Zama si arini, sapu kaqu lulia tugo rina tie pu hiva koa na tie te Karisito sa Tinarae te Mosese, meke kaqu tiqe garo la koe Tamasa sari na dia tinoa. Meke zutua tugo rini se Paula sapu lopu na apositolo^d hinokara si asa gua rina apositolo pa Zerusalem, meke lopu tarae nia sa sa hinokara

tanisa Inavoso Leana, gua.

Sa leta te Paula hie, sapu kubere lania sa koari na tie te Karisito pa Qalesia, si pude turaña va toņoto pulei pa rinaņeraņe hinokara saripu ele ta turana va sea koari na tie va tumatumae seadi arini. Pa podalaena sa nana leta hie, si lavelave hukata nia Paula sa nana tuturuana sapu na apositolo hinokara te Karisito si asa. Zama va ninira nia sa sapu sa tiniokona sa pude ta evaņae na apositolo, si maena koe Tamasa, ba lopu pa ninirana nira tana keke tie pa pepeso. Meke sa nana tinavete ninabulu, si pude la koari na votiki butubutu pu lopu na tie Ziu. Sari doduru butubutu pu lopu na tie Ziu si ta pozae na tie Zenitailo si arini.

Va ninira ia Paula sa vina tumatumae, sapu sari na tie si pa korapa rinaņeraņe mo si kote boka tava toņoto koe Tamasa. Pa vinabetona sa leta, si tozia Paula sapu sa tinoa linulina e Karisito, si vura toņoto mae mo pa korapa tataru, sapu na vuana mo sa rinaņeraņe koe Karisito.

Sari na Nati Pinagaqahana sa Leta

Vina bakalana. Hinia 1:1-10

Sa guguana sapu na apositolo hinokara se

Paula. Hinia 1:11 kamo hinia 2:21

Sa Inavoso Leana tanisa tataru variharupi te

Tamasa. Hinia 3:1 kamo hinia 4:31

Sa tinarupaha meke sa tinavete tadina tie te

Karisito. Hinia 5:1 kamo hinia 6:10

Vinabetona sa leta. Hinia 6:11-18

Zinama Tataru Koari na Tie te Karisito

¹ Sa leta hie si mae guana koa arau Paula, sa apositolo^d sapu lopu ta vizata na ta garunuqu pa

tie, meke lopu tozi nia Tamasa si keke tie pude mae garunau, ba telena soti e Zisu Karisito, meke sa Tamasa sa Tamana sapu va turu pulea si Asa pa minate si garunau.

² Sari doduru tasiqū koe Karisito saripu koa hire, si somana va atua tugo sa dia tataru koa gamu na ekelesia pa hopeke vasivasileana pa Qalesia.

³ Mani koa koa gamu sa tataru lopu ta nana kamona, meke sa binule te Tamasa sa Tamada, meke sa Baṅara Zisu Karisito.

⁴ Asa tugo si mate hobei sari nada sinea, pa korapa vina tabena sa hiniva tanisa Tamasa sa Tamada, pude vata rupaha gita koasa nīniranīra kaleana tanisa kasia popoa pa toso kamahire.

⁵ Mani tava lavata sa Tamasa ninae rane ka rane! Emeni.

Kekeke Mo sa Inavoso Leana

⁶ Magasani gamu qua tu, sapu lopu sana, meke veko pania tu gamu sa Tamasa sapu tioko gamu pa korapa tataru variharupi te Zisu Karisito, meke lulia tu gamu si keke votiki* Inavoso Leana.

⁷ Ba sa hinokarana si loke votiki Inavoso Leana pule si koa. Kaiqa tie si iliri va sea ia sa Inavoso Leana koasa guguana e Karisito, meke va tasunai rini sari na mia binalabala.

⁸ Ego, be guana keke koa gami na apositolo, babe keke mateana pa Maṅauru, si atu tarae nia koa gamu si keke Inavoso Leana, sapu votikaena koasa sapu ele atu tarae nia gami koa gamu, si

---

* **1:6** Sa votiki Inavoso Leana hie sapu tozia rina tie si guahe: Pana ta magu tu rini, si kote boka ta evanae na tie te Tamasa si arini, meke lopu pa vina hinokara mo koe Karisito, gua.

mani ta levei gana si asa koe Tamasa pude la pa Heli!

⁹ Maqu zama pule nia tugo sapu gua ele tozia gami: Be keke tie si atu tarae nia koa gamu si keke Inavoso Leana, sapu votikaena koasa sapu ele va hinokaria gamu, si mani tava kilasa pa Heli si asa!

¹⁰ Vegua? Balabala ia gamu sapu hiva va qetui mo rau sari na tie pa qua zinama? Lokari, e Tamasa tu si korapa hiva va qetua rau! Be guana korapa hiva va qetui mo rau sari na tie, si lopu na nabulu te Karisito si arau.

Gua meke Ta Evan_{ae} na Apositolo se Paula

¹¹ Maqu tozi va bakalani gamu kasa tasiq_u, sapu sa Inavoso Leana sapu tarae nia rau, si lopu maena pa tie.

¹² Lopu vagia rau koa ke tie, meke loke tie va tumatumae nau si asa, ba e Zisu Karisito telena va vura ia koa rau.

¹³ Ele avoso nia tu gamu vivineina sa qua tinoa, sipu lulia rau sa linotu Ziu, meke sapu gua qoraqora gunia rau, meke lopu hite tataru hokara nia rau sa ekelesia te Karisito, meke ele podeke sisigitia rau pude huaria si asa.*

¹⁴ Sari doduru tie Ziu pa qua sinage, si hola beto ni rau pa qua linulina sa linotu Ziu, meke sari na hahanana tadi na tiatamamami pukerane.*

¹⁵ Ba pa Nana tataru variharupi sa Tamasa, si ele vizata veko au tu Sa, sipu lopu ele podo tu rau, meke tiokau Sa pude nabulu nia.*

---

* **1:13** TTA 8:3, 22:4-5, 26:9-11   * **1:14** TTA 22:3   * **1:15** TTA 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18

16 Meke sipu ele vizatau Sa, pude vata dogoro nia koa rau sa Tuna, pude la tarae nia rau sa Inavoso Leana koari na tie Zenitailo^d, gua, si lopu la hata binalabala pule si rau koa keke tie.

17 Lopu la tugo si rau pa Zerusalem, pude la dogori saripu ele koa na apositolo kekenudi koa rau. Ba lopu seunae si la gua tu pa Arebia^d si rau, meke tiqe pule la pa Damasikasi.

18 Hola tu ka neta vuaheni meke tiqe sage la pa Zerusalem si rau, pa totošo kekenu pude la dogoria se Pita, meke koa paki koa sa ka manege lima rane si rau.*

19 Loke apositolo pule si la dogoria rau, ba kekeke e Zemisi mo, sa tasina sa Banara.

20 Gua sapu kuberi rau si hinokara, e Tamasa ba gilania Nana sapu lopu kokoha si rau.

21 Mumudi tu si tiqe la si rau koari na vasidi pa Siria, meke pa Silisia.

22 Pa totošo asa, si lopu ele gilana va leana au rina tie koari na puku tie te Karisito pa Ziudia si rau.

23 Ba sapu gua mo tozia ri kaiqa si avosia rini, sapu guahe: "Sa tie sapu qoraqora nia sa ekelesia visoroihe, si korapa tarae nia sa sa vina hinokara sapu ele podekia sa pude huaria," gua.

24 Ke vahesia rini sa Tamasa, sina koa gua koa sa ginuaqu rau.

2

Paula meke sari Kaiqa Apositolo

---

* 1:18 TTA 9:26-30

¹ Ele hola tu ka manege made vuaheni, meke tiqe sage pule la pa Zeruselema si rau, luli koe Banabasi, meke turania tugo rau se Taetusi.*

² Sapu la nia rau, si na va dogoro nau sa Tamasa pude la vasina si rau. Pa keke mami vivinei telemami koari na koimata pa ekelesia, si tozi va bakalia rau koa rini gugwana sa Inavoso Leana, sapu la tarae nia rau koari na tie Zenitailo, sina hiva va sosodea rau, sapu be tonoto nana sapu gua ele tavetia rau, meke sapu kote hiva tavetia rau vugo repere si tonoto, gua, meke lopu ta okipalae hoboro sari qua tinavete.

³ Se Taetusi sapu luli koa rau si na tie Quriki^d, ba lopu ta ososae si asa pude kaqu ta magu^d;

⁴ Na hiva nia ri kaiqa pude kaqu ta magu si asa, gua. Sari na tie arini si mae sekesekei guana tie piko. Kokoa gugwana tie te Karisito si arini, meke nuquru golomo mae pude piko ni gami, pude mae dogoro pohoa sa tina rupaha pu vagia gami koasa mami kineke koe Karisito. Hiva mae va pinausu gami rini koasa Tinarae te Mosese.

⁵ Ba koromami hokara lulia sa dia hiniva. Turu va nabu si gami, pude boka tuqe hola ia gami sa hinokara tanisa Inavoso Leana, meke vatua koa gamu.

⁶ Ba sarini pu donodono guana koimata, si lopu tozia keke toña pule, pude hobe ia sa Inavoso Leana sapu tarae nia rau. Be guana koimata babe lopu na koimata si arini si lopu votikaedi pa dinono taqarau. Ura sa Tamasa si lopu dono pa tinoa vurana mo.*

---

* 2:1 TTA 11:30, 15:2   * 2:6 Diut 10:17

⁷ Ba doño gilania mo rini, sapu sa Tamasa si ele ponia koa rau sa tinavete, pude tarae nia sa Inavoso Leana koari na tie Zenitailo, kekenoño gua tugo sapu ponia Sa koe Pita sa tinavete pude tarae nia sa Inavoso leana koari na tie Ziu.

⁸ Ura pa korapa ninirañira te Tamasa, si ta evañae na apositolo koari na tie Zenitailo si rau; kekenoño gua tugo sapu e Pita si ta evañae na apositolo koari na tie Ziu.

⁹ Sari ka neta pu poza ni koimata rina tie koa sa ekelesia, sari Zemisi, e Pita, e Zone, si tiqe doño gilania sapu ele poni nau Tamasa koa rau sa nati tinavete hie. Ke gua asa si qetu nia rini meke variva ego nia pude koa keke si gami koasa tinavete, pude gami kara Banabasi si kote tavetavete koari na tie Zenitailo, meke arini si koari na tie Ziu, gua.

¹⁰ Keke binalabala mo si tozini gami rini, sapu pude lopu muliñi ni sari na habahuala pu koa koari na dia tie pa Zerusalem, gua. Ba asa hokara mo sapu ele okoro hola nia rau pude tavetia.

Norea Paula se Pita pa Anitioki

¹¹ Ba totošo mae pa Anitioki se Pita, si norea rau si asa pa kenudi rina tie, sina bakalana mo sapu sea si asa.

¹² Ura sipu lopu ele mae kamo sari kaiqa tie Ziu saripu garunu mae ni e Zemisi, si henahena turañi e Pita sari na tie Zenitailo, sapu sari na tasida koe Karisito. Ba hopena pa Tinarae te Mosese pude henahena turañi sarini. Ba totošo mae kamo sari kasa tie Ziu sara, si rizu va ilolae koa rini na lopu hiva henahena turañi tu sa sari

kasa tie Zenitailo sara. Sina matagutu ni sa sarini pu lulia sa vina hinokara, sapu kaqu ta magu tugo sari na tie Zenitailo pu lulia se Karisito, gua.

¹³ Kaiqa ri kasa tie Ziu pu lulia se Karisito, ba ele podalae matamatagutu gua tugo e Pita. Kamo tu koe Banabasi, ba ele somana turania Pita, pude rizu va ilolae koari na tie Zenitailo.

¹⁴ Totoso dogoria rau sapu lopu lulia rini sa sirana hinokara tanisa Inavoso Leana, si norea rau se Pita pa kenudi ri doduru tie. “Agoi na tie Ziu sapu ele koa gua rina tie Zenitailo, meke lopu koa gua rina tie Ziu! Vegua meke kote boka zukuru nia goi koari na tie Zenitailo, pude di koa gua rina tie Ziu si arini?” gunia rau si asa.

Tie Ziu na Zenitailo si Ta Harupu pa Rinañerane Mo

¹⁵ Gami si na tie pu ta podo pa butubutu Ziu, lopu na tie Zenitailo saripu hoke ta pozae na tie kaleadi.

¹⁶ Ba gilania gami sapu gita na tie si pa korapa rinañerane mo koe Karisito si tava tonoto si gita; lopu hite pa vina tabena sa hiniva tanisa Tinarae te Mosese. Ke gami ba va hinokaria mo se Zisu Karisito, pude ta pozae na tie tonoto pa korapa mami rinañerane koa Sa. Ura loke tie si boka tava tonoto pa vina tabena mo sa Tinarae te Mosese.*

¹⁷ Ego, be totoso podekia gami na tie Ziu pude tava tonoto koasa mami tinoa keke koe Karisito gua, si kote ta poho mo sapu na tie kaleamami gugua tugo mo na tie Zenitailo si gami. Ke pude

---

* **2:16** Sam 143:2; Rom 3:20,22

gua asa si vegua, na kinaleana tu si mae va vura ia Zisu? Lokari hokara!

¹⁸ Ba be podalae lulia rau sa Tinarae sapu ele luaria rau, si vata dogoro pule nau mo sapu na tie sea si rau.

¹⁹ Ura visoroihe totošo hata ia rau sa tinonoto pa qua vina tabena sa Tinarae te Mosese si bakala koa rau sapu guana tie matequ si rau. Gua ke kamahire si lopu lulia rau sa Tinarae te Mosese, ba nabulu nia rau sa Tamasa pude toa koa Sa.

²⁰ Ele tava mate turaṅae koe Zisu pa korosi si rau, pude lopu toa eke telequ, ba e Karisito tu si toa koa rau. Sa tinoa sapu toa nia rau hie kamahire, si toa nia rau pa korapa qua rinaṅerane koasa Tuna Tamasa sapu tataru nau, meke mate hobe au Sa.

²¹ Lopu hiva kilu ia rau sa tataru variharupi te Tamasa. Sina be boka tava tonoto koasa Tinarae te Mosese si keke tie, si namu loke laena mo sa minate te Karisito!

3

Sa Tinarae te Mosese meke na Rinaṅerane

¹ Duviduvili si gamu pa Qalesia! Esei va duviduvili gamu si gamu? Nake ele tava bakala valeana mo koa gamu guguana sa minate te Zisu pa korosi!

² Ego, tozi nau si hie! Vea, pa vina tabena sa Tinarae te Mosese si vagi nia gamu sa Maqomaqo Hope? Babe pa vina hinokarana sa Inavoso Leana?

³ Na vegua ke duvili tu si gamu? Ele podalae ni tu gamu sari na mia tinoa koasa Maqomaqona

sa Tamasa; ba vea, kamahire si hiva va hokoti tu gamu sari mia inene pa mia niniranira soti?

⁴ Ke gua sapu sari doduru tinasuna, saripu ele raza atu koa gamu koasa linulina sa Inavoso Leana, si loke laedi mo? Lokari na arilaedi si arini koa gamu!

⁵ Vegua, pa vina tabena sa Tinarae te Mosese si ponini gamu Tamasa sa Maqomaqo Hope, meke evaⁿⁱ Sa sari na tinavete variva magasadi koa gamu? Ba pa mia inavosona, na vina hinokarana mo sa Inavoso leana?

⁶ Mi balabala ia se Ebarahami, gua sapu tozia sa Kinubekubere Hope: “Ra^{ne}a sa sa Tamasa, ke koa gua koasa nana rina^{ne}ra^{ne}, si poza nia tie to^{no}to Tamasa si asa.”*

⁷ Pada gilania mo gamu, sapu sarini pu ra^{ne}a sa Tamasa, si arini sari na tutina hinokara e Ebarahami.*

⁸ Sa Kinubekubere Hope si ele koroto nia tu sapu kote va to^{no}ti Tamasa sari na tie Zenitailo pa korapa dia rina^{ne}ra^{ne} koa Sa. Ke ele tozi va kenue ia tu sa Kinubekubere Hope sa Inavoso Leana koe Ebarahami sapu guahe: “Koa goi si kote tamanae sari doduru butubutu tie pa kasia popoa,” gua.*

⁹ Ra^{ne}ra^{ne} se Ebarahami ke tamanae; ke sari doduru pu ra^{ne}a sa Tamasa, si kaqu tamanae.

¹⁰ Arini pu kalavarae koasa vinatabena sa Tinarae te Mosese, si koa pa korapa tinalevei. Ura zama sa Kinubekubere Hope: “Asa sapu lopu va tabei doduru to^{so}to sari doduru sapu gua ta

---

* **3:6** Zen 15:6; Rom 4:3   * **3:7** Rom 4:16   * **3:8** Zen 12:3

kubere koa sa buka Tinarae, si koa pa tinalevei te Tamasa si asa!" gua.*

¹¹ Ego, bakala mo sapu loke tie si tava toŋoto koasa Tinarae te Mosese, sina tie sea beto si gita doduru, ba zama sa Kinubekubere Hope: "Sa tie sapu tava toŋoto koe Tamasa pa rinaŋeraŋe si kaqu toa," gua.*

¹² Ba sa Tinarae te Mosese si lopu koa gua koasa rinaŋeraŋe, ba pa tinavete mo. Ura guahe sapu ta zamae pa Kinubekubere Hope: "Asa sapu taveti sari doduru hiniva tanisa Tinarae si kaqu toa," gua.*

¹³ E Karisito si ele mae harupu gita koari na tinaleveida koasa Tinarae te Mosese. Ura vagia Sa sa tinalevei sipu mate hobe gita Sa. Ura guahe si ta zamae pa Kinubekubere Hope: "Ta levei tugo koe Tamasa si asa sapu tava sigoto, meke mate koa keke huda," gua.* ¹⁴ Evaŋia Karisito si hie, pude gua sapu va tatara nia Tamasa koe Ebarahami, si kaqu ta poni koari na tie Zenitailo pa korapana e Zisu Karisito. Pude pa korapa rinaŋeraŋe si boka vagia gita sa Maqomaqo Hope, sapu ele va tatara nia sa Tamasa.

Sa Tinarae meke sa Vinatatarā

¹⁵ Kasa tasiqū, keke ginugua sapu hoke ta evaŋa si va bakalia sapu korapa gunia rau he: Be karua tie si variva ego nia si keke tiŋitoŋa, meke kubere pozadia koasa dia vinariva egoi asa, si loke tie kote boka huaria, babe tomo la ni kaiqa toŋa pule koasa vinariva egoi asa.

---

* **3:10** Diut 27:26   * **3:11** Hbk 2:4   * **3:12** Liv 18:5   * **3:13** Diut 21:23

16 Ego, ele ponia Tamasa sa Nana vina tatara koe Ebarahami, meke koa sa tutina. Sa Kinubekubere Hope si lopu zama “koari na tutimu” ba “koa sa tutimu” gua mo. Kekeke tie mo si gunia sa, sapu e Karisito mo.*

17 Sapu gunia rau si guahe: Ele tavetia Tamasa sa Nana vinariva egoi koe Ebarahami, meke ele va tatara nia Sa sapu kaqu va gorevura ia Sa sa vinariva egoi asa. Sa Tinarae te Mosese pu poni Tamasa, sapu hola made gogoto tolongavulu vua-heni pa mudina Ebarahami, si lopu boka huaria sa vina tatara te Tamasa, meke sa vinariva egoi asa.*

18 Ura be sa minana te Tamasa si mae gua koa sa Tinarae te Mosese, si lopu kaqu mae gua koasa vina tatara si asa. Ba sa Nana minana sapu ponia Sa koe Ebarahami, si mae gua tu koasa Nana vina tatara.*

19 Ke sa nati tinarae tanisa Tinarae te Mosese si hie mo: Ta poni tomo mae si asa pude vata dogoro vura nia sa kinaleana, meke tava turu paki mo si asa, osolae mae kamo sa tutina e Ebarahami, sapu e Karisito, sapu tava tatarana. Sa Tinarae te Mosese si ta vala koari na mateana, meke ta poni koe Mosese sa tie varikarovae sapu va kamo koari na tie.

20 Ba sa tie varikarovae si lopu ta hivae, be keke mo sa tie pu tavetia sa vina tatara, sapu e Tamasa mo.

Ta Kopue koasa Tinarae te Mosese Osolae Kamo se Karisito

---

* 3:16 Zen 12:7   * 3:17 Ekd 12:40   * 3:18 Rom 4:14

21 Pude gua asa, si vegua? Sa Tinarae te Mosese si kana koasa vina tatarā? Lokari hokara! Be ele vagia rina tie si keke tinarae sapu boka poni sa tinoa, si kote boka tava toṅoto mo si arini koe Tamasa pa vina tabena mo sa tinarae asa.

22 Ba zama sa Kinubekubere Hope, sapu sari doduru tie pa kasia popoa si ta pusi mo pa niniranira tanisa sinea, gua asa ke sa vinariponi sapu tava tatarana pa korapa rinaṅeraṅe koe Zisu Karisito, si ta poni koarini pu va hinokara.*

23 Ba sipu lopu ele kamo sa totošo tana rinaṅeraṅe koe Karisito, si ta pusi si gita koasa Tinarae te Mosese, osolae mae kamo sa totošo tanisa rinaṅeraṅe koe Karisito.

24 Ke gua asa, si ta kopue si gita koa sa Tinarae te Mosese, osolae mae kamo se Karisito, pude boka tava toṅoto si gita koe Tamasa pa korapa rinaṅeraṅe.

25 Ego, kamahire si ele kamo sa totošo tanisa rinaṅeraṅe koe Karisito, ke lopu ta kopue si gita koa sa Tinarae te Mosese.

26 Ke pa korapa rinaṅeraṅe mo koe Zisu Karisito, si na tuna Tamasa si gamu doduru.

27 Ele ta papitaiso si gamu koasa mia kineke koe Karisito, meke ele vagia tugo gamu sa tinoa soti Tanisa.

28 Ke gua asa, si loke vinotikaena pa varikorapadi rina tie Ziu, meke na tie Zenitailo; na pinausu ba be lopu na pinausu, na palabatu meke na barikaleqe; ba keke mo si gamu doduru koasa mia kineke koe Zisu Karisito.

---

* 3:22 3:2,8,9

²⁹ Be na tie te Karisito si gamu, si na tutina e Ebarahami si gamu, meke kaqu somana tagoa gamu sapu gua ele va tatara nia sa Tamasa.*

4

¹ Sapu gunia rau si guahe: Totoso hitekena sa koburu tavia sapu kote tagodi sari doduru tinago tanisa tamana, si lopu votikaena si asa koa sa pinausu, be vea tago guni sa sari doduru tinago arini.

² Totoso korapa koburu vaqura si asa, si kaiqa tie tu kopu nia, na vatanai sari nana tinavete, osolae kamo sa totoo garona pu vizatia sa tamana.

³ Gita ba kekenoño gua tugo asa. Visoroihe si guana koburu si gita, meke ele tava pinausu si gita koari na tinarae pu totoo ni gita pa doduruna sa kasia popoa.

⁴ Ba sipu ele kamo sa totoo garona, si garunu mae nia Tamasa sa Tuna, meke mae podo pa barikaleqe, meke koa pa vina tabena sa Tinarae te Mosese,

⁵ pude harupi saripu ta pusi koasa Tinarae sana, pude da ta pausu, meke pude na koburu soti te Tamasa si gita.*

⁶ Ura na tuna Tamasa si gita, gua asa ke garunu mae nia Tamasa pa korapa buloda sa Maqomaqona sa Tuna, meke va boka gita Sa, pude zama koasa Tamasa: "Tamaqu, Tamaqu" gua.

⁷ Gua asa ke lopu na pinausu si goi kamahire, ba na tuna. Meke sina na tuna Sa si goi, ke kaqu

---

* 3:29 Rom 4:13   * 4:5 Rom 8:15-17

ponigo Tamasa gua saripu va nama ni Sa koari na tuna.

Balabala Hola i Paula sari na Tie Qalesia

⁸ Visoroihe si lopu gilania gamu sa Tamasa, ke koa tava pinausu si gamu koari na maqomaqo kaleadi pu lopu na Tamasa.

⁹ Kamahire sapu gilania gamu sa Tamasa, babe maqu zama guahe, ta gilana koe Tamasa si gamu; si na vegua ke hiva kekere pule la si gamu koari na tinarae koadi saripu malohoro meke loke laedi? Na vegua ke hiva koa tava pinausu pule tu koa rini si gamu?

¹⁰ Ke hoke kopuni gamu sari kaiqa rane, na sidara, meke sari na totoaso inevaña, na vuaheni pa Tinarae tadi na tie Ziu.

¹¹ Talotanani gamu rau si gamu! Guana kote ta oki palae hoboro mo sari na qua tinavete koa sa tinupiti mia gamu.

¹² Kasa tasiq, tepa zonazona gamu rau, pude mi keha luli au pa kinopuna sa Tinarae te Mosese, sapu gua ele keha luli gamu rau si gamu na tie Zenitailo. Loke kinaleana si ele tavete mae nia gamu koa rau.

¹³ Gilania mia gamu sapu gua meke boka atu tarae nia rau sa Inavoso Leana pa qua totoaso kekenu koa gamu. Na koa gua sapu mohoku si rau.

¹⁴ Be vea ta podeke gua si gamu koasa minoho pa tiniq, ba lopu hite etulau na kilu pani au gamu si rau. Guana vina kamona keke mateana, ba be e Zisu Karisito si tavete guni nau gamu.

¹⁵ Noma hola sa mia qinetuqetu pa totoaso asa, ba vegua kamahire? Ura guahe si boka va

sosodea rau koa gamu: Sapu be guana hoke boka gugua, si be ele lobiti poni nau mo gamu sari na matamia.

¹⁶ Vegua, sina tozini gamu rau sa hinokara, ke ta evaṅae na mia kana si arau kamahire?

¹⁷ Sari na tie pu paleke va sea ia sa Inavoso Leana, si okoro holani gamu rini, ba sa dia hiniva si seana. Ura sapu gua hiva nia rini si pude vagi va ilolo gamu koa rau, meke pude sa mia inokoro si kaqu soto koa rini, gua sapu soto koa gamu sa dia inokoro.

¹⁸ Ego, leana hola si pude tagoa sa inokoro nabuna gua asa, be leana sa natina sa inokoro asa. Hinokara si hie doduru totošo, meke lopu tale totošo koa somana mo koa gamu si rau.

¹⁹ Kasa tuqu, gua tugo sa barikaleqe pu koa ta sigiti pa totošo vagi koburu sa, si gua tugo sapu pa totošo vina rua hie, si koa ta sigitini gamu rau si gamu, osolae kaqu koa koa gamu sa tinoa te Karisito.

²⁰ Oqu hiva koa somana hola koa gamu si rau, pude maqu gilania gua sapu kote zama nia rau koa gamu. Ba kamahire si nunala ni gamu rau si gamu kasa sara.

Sa Vina Padapadaedi ri Hega e Sera

²¹ Ego, maqu nanasa paki gamu si gamu, sapu korapa hiva pude ta turana koasa Tinarae te Mosese; vegua, lopu avosia tu gamu sapu gua zama nia sa Tinarae?

²² Ta kubere sapu karua sari na koburu te Ebarahami, keke si na tuna sa barikaleqe pin-

ausu, meke keke pule si na tuna sa barikaleqe sapu lopu na pinausu.*

²³ Sa tuna koreo sapu ta podona koasa barikaleqe pinausu, si ta podo pa sirana kekenono gua mo ari doduru tie. Ba sa tuna koreo sapu ta podona koasa barikaleqe sapu lopu na pinausu, si ta podo pa vina tatara te Tamasa.

²⁴ Ego, sari karua barikaleqe hire meke sari tudia, si na vina padapadae koari karua vinariva egoi: E Hega si pa kalina tanisa vinariva egoi te Mosese sapu ta tavete pa toqere Saenai. Na pinausu si asa, ke sari koburu podoi sa si na pinausu tugo.

²⁵ E Hega si na vina gilagilana sa toqere Saenai pa Arebia, meke na vina padapadaena sa popoa Zerusalem sa sari na tiena sa si koa tava pinausu, meke ta turana koasa Tinarae te Mosese.

²⁶ Sa popoa Zerusalem panaulu pa Manauru, si guana tinada si asa, sapu e Sera pu lopu na pinausu.

²⁷ Ura guahe si zama nia sa Kinubekubere Hope koasa gugua sa popoa Zerusalem:

“Agoi, na barikaleqe tigemu;
mu kukili pa qinetuqetu!

Agoi pu lopu hite ta sigiti pa pinodopodo.

Ura kaqu soku sari koburu tanisa barikaleqe sapu ta luarana

hola nia sa barikaleqe pu koa turana loana,”
gua.*

---

* 4:22 Zen 16:15, 21:2   * 4:27 Ais 54:1

²⁸ Ego, kasa tasiq̄, gamu si na tuna Tamasa saripu ta podomia pa vina tatara, kekenoño gua tugo e Aisake sapu ta podona pa vina tatara.

²⁹ Pa totošo pukerane, si asa sapu ta podona pa hiniva tana tie, si nonoivalia si asa sapu ta podona pa niniranira tanisa Maqomaqona Tamasa; meke gua puta tugo asa si korapa ta evaṅa kamahire.*

³⁰ Meke hie mo sapu zama nia sa Kinubekubere Hope: “Mu hitu pania sa barikaleqe pinausu, meke sa tuna koreo. Ura sa koburu tanisa barikaleqe pinausu, si lopu kaqu somana vagia si keketoṅa koasa tamana, ba sa tuna tu sa barikaleqe pu lopu na pinausu, si kaqu vagi betoi sari doduru tinago tanisa tamana.”*

³¹ Ke gua asa, kasa tasiq̄, gita si lopu na tuna sa barikaleqe pinausu, ba na tuna tu sa barikaleqe pu lopu na pinausu.

5

Kopu nia sa Mia Tinarupaha

¹ Ele rupaha gita Karisito si gita, ke mi turu va nabu pa tinarupaha; mi lopu koa ta pusi pule pa tinoa pinausu koa sa tinarae koana.

² Mi avoso mae; arau Paula si zama atu koa gamu hie. Be va malumu puleni gamu pude ta magu si gamu pa vina tabena sa Tinarae te Mosese, si namu loke guguana hokara se Karisito koa gamu.

³ Maqu tozi puleni gamu sa qua vina balau, sapu be keke tie si va malumu pule nia pude ta

---

* 4:29 Zen 21:9   * 4:30 Zen 21:10

magu, si kaqu ta soqo nia sa pude kopu nia sa doduruna sa Tinarae te Mosese.

⁴ Gamu sapu korapa podekia pude tava tonoto pa vinatabena sa Tinarae te Mosese, si paqaha puleni gamu koe Karisito. Ke koa si gamu pa sadana sa tataru variharupi te Tamasa.

⁵ Ba gami si raŋe qetuqetu nia sapu sa Tamasa si kote poni gami sa tinoŋoto, ke asa si korapa aqa nia gami koa sa niniraŋira tanisa Maqomaqona Sa, sapu tavetavete pa korapa mami rinaŋeraŋe.

⁶ Ura gilania gami pu koa keke koe Karisito, sapu loke vinotikaena si koa koari pu ta magudi, meke koari pu lopu ta magudi. Ba sa natina si hie mo: raŋea gita se Karisito, meke sa rinaŋeraŋe asa si ta dogoro koasa nada tataru koari na tie.

⁷ Visoroihe sipu lopu ele mae koa gamu sari na tie sekesekei, si luli valeania gamu sa Inavoso Leana. Esei si hukata gamu kamahire, ke lopu lulia gamu sa hinokara?

⁸ Sa Tamasa sapu tioko gamu, si lopu boka hukata gamu pa linulina sa hinokara.

⁹ Guahe si keke vina balau, “Keke vina tumatumae sea, si guana visavisa isiti sapu boka va sagea si keke doduru siniovo palava,” gua.*

¹⁰ Ba raŋe valeania rau sa Baŋara sapu lopu kaqu vagia gamu si keke votiki binalabala. Sa tie sapu va voriraqo gamu, si kote tava kilasa koe Tamasa, be esei si asa.

¹¹ Ba kasa tasiqu, be korapa tarae nia rau sapu ta hivae tugo sa minagu, gua; si vegua ke korapa qoraqora nau tu rina tie Ziu si rau? Be gua asa,

---

* 5:9 1 Kor 5:6

si kote lopu kilua rini sa tinaraena sa minate te Karisito pa korosi.

¹² Sapu sarini pu korapa va voriraqo gamu sara, si pude madi va hola la ia tu sapu gua hiva nia rini, madi puzala* puleni, pude bakala sapu lopu na tie te Tamasa si arini.

¹³ Ba sapu gamu kasa na tasiqo, si ele ta tioko pude mi ta rupaha koasa Tinarae te Mosese. Ba mi lopu va malumia sa mia tinarupaha pude lulia sa hiniva kaleana tana tinimia; ba pa korapa tataru si mi koa varitokae.

¹⁴ Ura sa doduruna sa Tinarae te Mosese si ta varigarae mo koa ke tinarae sapu guahe: "Mu tataru nia sa turaṅamu, gua sapu tataru pule nigo si agoi," gua.*

¹⁵ Ba be tavetavete guana hahanana tana kurukuru si gamu, sapu variva ta sigiti pa vinarikanai, si kopu nia pude mi lopu varihuari telemia.

Sa Maqomaqo meke sa Hiniva Tanisa Kinaleana

¹⁶ Ba maqu tozini gamu si hie: mi ta turaṅa koasa Maqomaqona sa Tamasa, meke lopu kote lulia gamu sa hiniva kaleana tana tini.

¹⁷ Ura gua sapu okoro nia sa kinaleana pa tinida, si kana koasa inokoro tanisa Maqomaqona sa Tamasa; meke gua sapu okoro nia sa Maqomaqona sa Tamasa, si kana koasa hiniva kaleana tana sinea pa tinida. Vari kanai sari

---

* **5:12** Pa tinarae tadi na Ziu, sa tie ta puzalana si lopu kaqu somanae koari na tie te Tamasa. Mu tiroa Diut 23:1: * **5:14** Liv 19:18

karua hire; ke gua asa si lopu boka tavetia gamu
gua sapu hiva nia gamu.*

¹⁸ Be ta turana koasa Maqomaqona sa Tamasa
si gamu, si lopu koa kaurae koasa ninirana
tanisa Tinarae.

¹⁹ Sari na tinavete tana hiniva kaleana tanisa
sinea pa tini si bakala mo. Ta dogoro mo si arini
pa vinari riqihi, na binoni, na hahanana kaleadi;

²⁰ pa vinahesi beku, na vinakuvakutae, na
kinukiti, na vinaritokei, na kinonokono, na
tinanaziri, na pinuhi, na vinarikanai, na vinari-
paqahi;

²¹ meke na inoko'okoro, na ninaponapo, meke
na ninaponapo sapu somania na vinarivosa, na
gua. Gua sapu va balauni gamu rau visoroihe, si
va balau puleni gamu rau kamahire; sapu arini
pu evani saripu gua hire, si lopu kaqu somana
nia sa butubutu banara te Tamasa.

²² Ba sa vuana sa Maqomaqo Hope pa tinoa tie
si na tataru, na qinetuqetu, na binule, na ninono,
na tataru vatukana, na lineana, na tinaronue,

²³ na vinapepekae, meke na tinuqe pule. Sari
na tiniona gua hire si loke tinarae hukati.

²⁴ Meke sarini pu koa koe Zisu Karisito, si ele
va mate pania rini sa hiniva kaleana tana sinea
pa tinidia, meke sari doduru inoko'okoro seadi.

²⁵ Sa Maqomaqona sa Tamasa si poni ni gita
sa tinoa, ke mani totoli ni tugo Sa sari na nada
tinoa.

²⁶ Mada lopu vahesi puleni gita, na vari bugori,
na vari konokonoi.

---

* 5:17 Rom 7:15-23

6

Mi Varitokae ni sari na Mia Tinasuna

¹ Kasa tasiq̄u koe Karisito; be keke tie koa gamu si tavete va sea; ego, gamu pu ta turaña koasa Maqomaqona sa Tamasa si mi va toñotia si asa; ba mi tavetia si hie pa vina pepekae. Mi kopu puleni gamu, pude mi lopu hoqa pa tinoketoke gua tugo asa si gamu.

² Mi varitokae ni sari na mia tinasuna, pude gua asa si kaqu tiqe va tabea gamu sa tinarae te Karisito.

³ Be keke tie si balabala pule nia sapu asa si keke tie arilaena, gua; si sekesekei pule nia, meke loke laena si asa.

⁴ Hopeke tie si mani pitu pule nia pa nana tinavete soti telena; meke be leana sa, si mani qetu nia gua sapu evania sa; ba mani lopu va padapadae pule nia telena koasa keke votiki tie.

⁵ Ura hopeke gita na tie si mani tupiti nia sa nana tinavete ninabulu soti telena.

⁶ Asa sapu tava tumatumae si mani toka nia na ponia sa nana titisa koari doduru tinitona leadi.

⁷ Mi lopu balabala sea; lopu boka ta sekesekei sa Tamasa. Gua sapu letea sa tie, si kaqu paketia tugo sa.

⁸ Asa sapu lelete koasa hiniva kaleana tana sinea pa tini, si kaqu paketia tugo sa sa tinahuara koasa tini; ba asa sapu lelete koasa Maqomaqo Hope, si kaqu vagia tugo sa sa tinoa hola koasa Maqomaqo Hope.

⁹ Ke mada lopu mabo nia sa tinavete leana; ura be lopu malohoro si gita, si kaqu paketia tugo gita sa vuana pa toso garona vugo repere.

¹⁰ Gua asa, ke doduru toso pana boka gita, si mada tavete valeana la koari doduru tie; sapu nomana hola si koa rini pu somana koasa nada tatamana te Karisito.

Vina Balau Vina Betobeto meke na Zinama Tataru

¹¹ Mi dogori kamahire sari na kinubekubere nomadi pu kuberi rau pa limaqu soti.

¹² Sarini pu hiva ososoni gamu pude ta magu^d, si na tie va titiedi pa tinoa vurana. Tavetia rini sapu gua asa, pude lopu ta nono^ovala si arini pa ginuguana sa korosi te Karisito, gua.

¹³ Ba arini pu ta magudi sara si lopu lulia rini doduruna sa Tinarae te Mosese. Hivani gamu rini pude ta magu si gamu, pude vahesi puleni pa dia zinama koari na tie, sapu lulia gamu sa tinavete minagu tana tini, gua.

¹⁴ Ba sapu arau si pa korosi mo tanisa Baṅara Zisu Karisito si boka vahesi pule nau. Ura pa ginuguana mo sa korosi tanisa si lopu va arilaedi i rau sari na ginugua tanisa kasia popoa, meke arau ba loke laequ tugo koasa kasia popoa.

¹⁵ Loke vinotikaena si pude ta magu, ba be lopu ta magu si keke tie. Sapu arilaena si pude ta evanae na tie sapu toa nia sa tinoa vaqura.

¹⁶ Ke koa rini pu lulia sa tinarae tonoto hie pa dia tinoa, si mani koa koa rini meke koari doduru tie te Tamasa sa binule, na tataru variva taleosae.

¹⁷ Ego, mani lopu nono^ovala pule au keke tie. Ura paleki rau pa tiniqu sari na kirana e Zisu pu vata dogoro nia sapu arau si na Nana nabulu.

¹⁸ Mani koa koa gamu doduru tasiqu sa tataru variharupi tanisa Baṅara Zisu Karisito. Emeni.

Buka Hope
The Holy Bible in the Roviana language of the
Solomon Islands
Buk Baibel long langguis Roviana long Solomon
Islands

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Roviana

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

2a5324ac-61e8-5e5b-b226-f3d15850d7c5